

ЄФРЕМОВА Н. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»

*кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри історії держави та права
України*

ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ БІОГРАФІСТИКИ: В. К. ДЯБЛО

ПРЕДСТАВНИК ВІТЧИЗНЯНОЇ ШКОЛИ ПРАВА

В наш час ми можемо говорити про оформлення окремого наукового напрямку в межах історико-правової науки України, в якому досліджуються питання становлення та розвитку вітчизняної школи права, наукова спадщина та юридична біографістика видатних представників цієї школи. До мало відомих сучасним правознавцям науковців-практиків ХХ ст. належить д.ю.н., професор Всеволод Корнілійович Дябло.

Він народився 26 червня 1894 року в місті Полтава, в родині земського службовця – Дябла Корнілія Даниловича (з селянсько-козацького роду Полтавської губернії). У 1917–1918 р. В.К. Дябло займав посаду мирового судді в Полтаві, а з восени 1918 і до 1919 року займався науково-педагогічною діяльністю в Київському університеті. В зимку 1919 року В.К. Дябло повертається до Полтави де працює членом колегії Полтавського губернського відділу юстиції та головою Ради народних суддів м. Полтави, здійснюючи організацію судового апарату на Полтавщині до 1921 року. З 1919 і до кінця 1920 року він викладав загальну теорію права і держави на історико-філологічному факультеті Педагогічного інституту в Полтаві.

З 1921 року але вже на правовому факультеті Харківського Інституту народного господарства (далі – ХІНГ – Н.Є.) він продовжує свою науково-педагогічну діяльність, з початку як асистент кафедри Проблем сучасного права ХІНГ, а потім, як викладач з адміністративного права та аспірант [1, с. 1].

Молодий вчений досліджував зміни державного устрою західноєвропейських держав та систематизував теоретичні матеріали з державного права. За результатами цих пошуків ним було підготовано

матеріали за напрямком «Анализ Конституции Германии». За підтримки свого наукового керівника, професора М. І. Палієнка в 1922 році він звітував про завершення 3-річної праці «Анархизм, как система философии и политики права» [3]. Однак, враховуючи складне матеріальне становище, В. К. Дябло вже в листопаді 1922 р. клопотав про відрядження його до факультету суспільних наук (далі ФСН – Н.Є.) при 1-му Московському університеті для продовження наукової праці [4, с.103].

З 1922 року Всеволод Корнілійович переїхав до Москви де працював у Інституті радянського права при Російській Асоціації науково-дослідних інститутів суспільних наук (РАНІСН). Отже у період непу науково-дослідна та практична діяльність В.К. Дябла активно поєднувались ним в умовах переходу від революційної доцільності перших років до революційної, а пізніше соціалістичної законності. Все це ставило на порядок денний питання про розширення досліджень в області радянського права.

3 червня 1927 року В.К. Дябло здійснив публічний захист своєї дисертації, яку він готував в аспірантурі РАНІСН приблизно з 1923 року [2, с. 1]. Після цього, 1928 року, вчений видав монографію «Судебная охрана конституций в буржуазных государствах и в Союзе ССР» (Москва, 1928), де вперше містився науковий аналіз інституту судового конституційного контролю, з урахуванням діяльності вже утворених на той час Конституційних Судів Австрії та Чехословаччини, а також практики Верховного Суду СРСР. Аналітичні судження В.К. Дябла, зокрема, ідея перетворити Верховний суд СРСР в орган конституційного контролю, були доволі прогресивними, а в тогочасних умовах і досить сміливими. Вчений написав ще низку праць про судовий конституційний контроль, де відобразились його погляди на Верховний Суд СРСР.

Дискутуючи на цю тему у 1928 році, він виступив і з пропозиціями щодо вдосконалення перевірки конституційності правових актів. Найважливішою проблемою перегляду Положення про Верховний Суд СРСР, з його точки зору, було питання про порядок контролю за конституційністю постанов і розпоряджень наркоматів і інших центральних органів СРСР. Цей порядок

повинен був істотно відрізнитися від нагляду за конституційністю діяльності органів союзних республік [5]. Однак наукові роботи В.К. Дябла були піддані критиці, адже радянська влада не мала на меті розвивати засади правової держави. В той же період часу вчений працював в 1-му Московському університеті на курсах банківських працівників. У 1932–1933 рр. був консультантом Держбанку СРСР, а з 1934–1936 рр. – консультантом Наркомторгу СРСР, 1937 р. консультантом наркомату водного транспорту, а з 1937–1940 рр. науковим співробітником Інституту юридичних наук в Москві. В цілому ж, у період 20-х – 30-х років В.К. Дябло підготував 14 наукових публікацій.

З 1935 року, з огляду на важливість розробки адміністративно-правових проблем у зв'язку з прийняттям Конституції СРСР, значно поживавився інтерес до галузі адміністративного права. Саме в той період, згідно автобіографії ученого, ним було підготовано 5 глав підручника з адміністративного права. Вірогідно, що мова йде про підготовку першого підручника Радянського адміністративного права, виданого в 1940 року під керівництвом С. Студенікіна.

Наступна сторінка з біографії вченого нами була виявлена вже у стінах Львівського національного університету імені Івана Франка, де приблизно з квітня 1940 року В.К. Дябла було призначено виконуючим обов'язки професора державного і адміністративного права і з того ж року – завідувачем кафедри міжнародного права. Але з 1941 р. розпочалась війна і він опинився в окупованій зоні. 1944 року професор з родиною виїхав до Праги, де отримав роботу в Карловому університеті та в Українському вільному університеті. Того ж року його було заарештовано гестапо, але через два місяці його відпустили, в 1947 році він повернувся в СРСР [2, с.2-3].

Того ж року В.К. Дябло оселився з родиною в Одесі, де почав працювати на щойно відновленому юридичному факультеті Одеського державного університету імені І.І. Мечникова. У післявоєнний час проблема кадрового забезпечення правоохоронних органів була каталізатором інтенсифікації розширення та відновлення закладів, що надавали вищу юридичну освіту.

Здійснювати навчальний процес на юридичному факультеті було надзвичайно складно (бракувало викладачів, підручників, канцелярських товарів тощо). В таких умовах, у жовтні 1947 року було створено першу кафедру відновленого факультету – історії і теорії держави та права, де працювали М. А. Кравцов, В. К. Дябло, М. А. Нудель та І. О. Середа.

Політико-ідеологічний контроль слідкував за виконанням директиви партії та уряду щодо боротьби зі шпигунами, космополітами та шкідниками у колі професорсько-викладацького та студентського складу Одеського університету ім. І.І. Мечникова. З кінця 1949 року В.К. Дябло обирав для себе індивідуальний напрямок наукових досліджень – «Сутність суверенітету», але його науково-дослідна робота постійно критикувалася, як і у більшості його колег : М. А. Кравцова, М.А. Нуделя, Ю.Я. Баскіна та ін.

Щодо оцінки наукових робіт В.К. Дябла у звіті ОДУ за 1952/1953 н.р. говориться: «У ряда научных работников темы кандидатских и докторских диссертаций далеки от жизни и не соответствуют уровню современных званий /Баскин, Дябло/.» [7]. Далі, надавались пояснення про ідеологічні вади у працях цих вчених.

Фіналом цієї політики стало повне закриття у 1954 році юридичного факультету ОДУ. В.К. Дябло було направлено Міністерством вищої освіти до Київського державного університету імені Т.Г. Шевченка, але вже у 1954-1955 рр. він працював доцентом в інституті зв'язку м. Одеси, а з 1955-1956 рр. додатково читав курси «Теорії держави і права» та «Адміністративного права» в Одеській філії ВЮЗІ. 1962 року В.К. Дябло переїжджає до Молдови, де працює на юридичному факультеті Кишинівського державного університету.

1972 року, в Мінському державному університеті він захистив дисертацію кандидата юридичних наук на тему «Сущность государственного суверенитета и его реализация в социалистических федерациях», після чого він переїхав жити в Калінінград [8]. Однак, 1983 року він знов повернувся до Одеси.

Помер професор В.К. Дябло 1990 року, в Одесі, на 97 році життя. Після його смерті частина приватної бібліотеки вченого була подарована Науковій бібліотеці Одеської Національної юридичної академії.

ЛІТЕРАТУРА:

2. Автобіографія В.К. Дябла. (20.04.1954 р.) Матеріали приватного архіву родини В.К. Дябло. – Одеса, рукопис.
3. ЦДАВОВ. – ф. 166 «Міністерство освіти України», оп. 2, спр. 476 «Отчет за первое полугодие 1922 г. аспиранта Всеволода Корниловича Дябло.», арк. 22.
4. Міхневич Л. (2016). Кафедра «Проблеми сучасного права»: досвід організації юридичної науки ранньої радянської доби. Підприємництво, господарство і право, № 5, 103.
5. Дябло В. О порядке отмены неконституционных актов наркоматов и других центральных органов Союза ССР (в порядке дискуссии). / В. Дябло //Вестник Верховного Суда СССР. 1928. № 3. С. 9-12.
7. ДАОО – Ф. Р-1438 «Одесский ордена Трудового Красного Знамени государственного университета имени И. И. Мечникова. 1944-1990 гг.», оп. 12, спр. 65, арк. 59.
8. Дябло Всеволод Корнилиевич «Сущность государственного суверенитета и его реализация в социалистических федерациях : автореферат диссертации на соискание ученой степени доктора юридических наук : (12.711) : Утверждено : 1974 / Дябло В. К. — Минск, 1972. (Каталог кандидатских и докторских диссертаций, поступивших в библиотеку им. В. И. Ленина и Государственную центральную научную медицинскую библиотеку. Вып. 8, 1975 г. – Москва, 1975.)